

УДК 125

М. Підгайний, Т. Чоп

Тернопільський національний університет ім. І.Пулня (Україна)

СМЕРТЬ ТА БЕЗСМЕРТЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Pidhainyi M., Chop T.

DEATH AND IMMORTALITY IN THE MODERN WORLD

Одна з найголовніших проблем релігії та філософії – це проблема смерті та життя. Античний філософ Цицерон писав: “Філософувати – це вчитися помирати.” Особливе відношення до смерті зрозуміле, адже це кінець людського життя, особлива, остання, неунікна подія. Смерть ніби підбиває підсумки людського життя. Тому німецький філософ Мартін Хайдеггер говорив, що людське життя – це буття-до-смерті. А давньогрецький філософ Епікур писав: “Вміння добре жити й добре помирати – це одна й та сама наука”. [1]

Релігійні вчення довгі століття пропонують шляхи подолання страху смерті, та ж сама ідея безсмертної душі чи реінкарнації. Трансляція релігійних ідей про посмерття відбувається через контроль за похоронними ритуалами і безпосередня підтримка та участь церкви висуває гарантом якості потойбічного життя мерця. Таким чином, люди не мали іншого виходу, крім як проходити через релігійні обряди. Ситуація змінилась із секуляризацією - процесом, який поступово зменшував вплив релігії та церковного інституту на суспільство починаючи з часів Відродження. Як наслідок, поступова зміна відношення до смерті: з колективного обряду, де за мерця говорить та діє священник, процес підготовки до смерті, її осмислення та похоронні обряди стають все більше персоналізованими. Для сучасного світу вже не є абсолютно неприпустимим, коли людина сама займається питаннями своєї майбутньої смерті та поховання: підбирає музику, обирає форму, складає сценарій чи підшукує місце.

Так, одним з прикладів зміни культури помирання є так звані «Природні поховання». Оскільки смерть оголошується природнім процесом, то поховання оголошується обрядом повернення мерця у лоно природи. «природні поховання» - це поховання без будь-яких могил, плит чи інформаційних вказівників – тільки природній ландшафт. Сам процес розкладання тіла сприймається не з огидою, не як розкладання чи гниття, а як процес перетворення на частину ґрунту, на добриво, з якого потім виросте нове життя [2]

Секуляризація змінює і відношення до безсмертя. Якщо потойбічного життя не існує, то чи зможе наука подолати смерть? У другій половині ХХ століття з'явилося чимало груп і рухів, які ставили своєю метою продовження людського життя на десятиліття, століття і навіть тисячоліття. Всі ці рухи Майкл Шермер детально аналізує та виокремлює наступні:

– кріоністи – вірять, що кріоконсервація, або ж заморожування людини, зберігає особистість неушкодженою і з розвитком технологій з'явиться можливість повертати таких людей до життя. Оскільки наука на той момент зробить крок уперед, життя людини триватиме довше, ніж зараз.

– екстропіанці – виступають проти ентропії і за постійне моральне, інтелектуальне й фізичне самовдосконалення через критичне й творче мислення, неустанне навчання, особисту відповідальність. Створюють і використовують технології не як самоціль, а як ефективний засіб вдосконалення життя. Прагнуть досягти таким чином безсмертя.

– трансгуманісти – застосовуючи технології до себе, прагнуть стати кимось, кого вже не назвеш просто людиною, а скоріше постлюдиною. Хочуть подолати обмеження, нав'язані нам нашою біологічною і генетичною спадщиною, через удосконалення тіла

Секція 1. Філософське осмислення феномену техніки

(імпланти грудей або вушних рауликів) або заміни частин тіла (штучні коліна, серця, печінки і т.д.).

– теоретики Точки Омеги – переконані у тому, що Всесвіт невинно розвивається до вищого рівня свідомості і настане день, коли всі ми воскреснемо в суперпотужній віртуальній реальності, настільки автентичній, що її не можна буде відрізнити від сьогоденної фізичної реальності.

– сингуляристи – вчені, які вважають за можливе за допомогою технологій рівня сингулярності досягти безсмертя, зокрема, завантаживши свою душу – інформаційний шаблон, який являє собою ваші думки й спогади так, як вони зберігаються в коннектомі вашого мозку – в комп'ютер.

– прихильники завантаження свідомості – продовжують ідеї кріоніки, але заморожують лише мозок і працюють над збереженням коннектома таким чином, що він може бути незмінним протягом століть аж поки настане день, коли його можна буде завантажити в комп'ютер і ввімкнути.[3]

В сучасному світі завдання безсмертя поступово стає рівноцінне завданню необмежено довгого збереження інформації. В цьому випадку, шлях до безсмертя - це вдосконалення методів копіювання інформації про особу.

Безсмертя - це етична позиція. Прагнення до безсмертя - це вибір на користь добра, на протипагу смерті, болю і страждань. Ми розуміємо безсмертя людини в тому числі і як нескінченний озвиток, зростання можливостей, необмежену творчість і збільшення масштабу особистості. Безсмертя - це щастя.

У дискусіях про можливість і бажаність досягнення безсмертя регулярно виникають однотипні питання. О. Турчин пропонує найбільш розповсюджені:

- Чи призведе радикальне продовження життя людей до перенаселення?
- Чи потрібно прагнути до продовження життя, якщо людська душа і без того безсмертна? Може бути, це проти волі Бога і може пошкодити долі безсмертної душі після смерті людини?
- Чи не буде нудно жити безсмертним людям?
- Можливо, саме смерть надає цінності людському житті?
- Чи не буде безсмертя тільки для багатих, що призведе до соціальної нерівності?

[4]

Однак досягнення безсмертя пов'язано не тільки з розвитком технологій, а в першу чергу з системою цінностей, в центрі якої стоїть людське життя. Якщо порятунок людей і протистояння смерті буде стійкою метою людства, то будуть знайдені методи і технології продовження життя людей.

Література

1. Проблема смерті та безсмертя в філософії, релігії, психології [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sd.net.ua/2012/02/18/problema-smerti-ta-bezsmertya-v-filosofiyi.html>

2. Смерть в різних релігіях [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://postnauka.ru/faq/103855>

3. Чому ми віримо у безсмертя та навіщо воно потрібне? – нотатки скептика [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nashformat.ua/blog/why-do-we-believe-in-immortality-and-why-do-we-need-it>

4. Турчин А.В. Футурологія. ХХІ век: бессмертие или глобальная катастрофа?.- М.: Бином. Лаборатория знаний, 2013. – 263 с.